

Corpus Signorum Imperii Romani. Corpus der Skulpturen der Römischen Welt. Ungarn II: Die Skulpturen des Stadtgebietes von Scarbantia und der Limesstrecke Ad Flexum – Arrabona, bearbeitet von Zoltán Farkas und Dénes Gabler, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994, 96 p. + 44 pl.

Proiectul *corpus*-ului de sculpturi antice (romane) din Ungaria (CSIR, U) cuprinde 8 volume, din care au apărut până în prezent cel de față și vol. VII (*Die Skulpturen des Stadtgebietes von Sopiana und des Gebietes zwischen der Drau und der Limesstrecke Lussonium – Altinum*, 1991); alte șase volume sunt în pregătire (I: *Die Skulpturen der Stadt und des Stadtgebietes von Savaria und Salla*; III: *Die Skulpturen der Stadt und des Stadtgebietes von Brigetum*; IV: *Die Skulpturen der Limesstrecke Solva–Ulcisia Castra und ihres Hinterlandes*; V: *Die Skulpturen der Stadt und des Stadtgebietes Aquincum*; VI: *Die Skulpturen der Stadt Gorsium, des Donaukastells Intercisa und Umgebung*; VIII: *Die Skulpturen des Stadtgebietes von Mogentiana und des Balaton–Oberlandes*). Acest *corpus* apare sub auspiciile Academiei Ungare de Științe și Asociației Internaționale de Arheologie Clasică.

Catalogul monumentelor cuprinde două părți: *Das Stadtgebiet von Scarbantia* (autor: Z. Farkas,

nr. 1–70; doar șase „Rundskulpturen”, celelalte realizate în tehnica basoreliefului) (menționăm că descoperirile de la Scarbantia au fost prezentate în CSIR, Österreich I, 5, 1974): *Die Limesstrecke Ad Flexum–Arrabona und ihr Hinterland* (autor: D. Gabler, nr. 71–118; doar șase piese de *statuaria*, celelalte în tehnica basoreliefului). Parcurgerea volumului, ca și consultarea indicilor (*Register*) ne informează asupra tipurilor de monumente: votive (altare, imagini de cult: „*Kultbilder*”, plăci votive), funerare sau elemente de arhitectură.

Prezentarea fiecărui monument este precisă, cu indicarea locului de păstrare și bibliografia esențială, descrierea concisă, cu transcrierea textelor epigrafice (de remarcat lista de concordanțe cu CIL și RIUI) și datare. Chiar dacă unele din piesele ajunse până la noi sunt într-o stare de conservare deplorabilă, realizarea grafică excepțională face din acest fascicul încă o reușită a publicării *corpus*-ului de sculpturi din Imperiul roman.

Constantin C. Petolescu

LIUDMILA RUSEVA-SLOKOSKA, *Roman Jewellery. A Collection of the National Archaeological Museum – Sofia*, Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences – Cromwell Editions, Sofia, 1991, 220 p.

Lucrarea, tipărită în Bulgaria în excelente condiții grafice, cu numeroase fotografii color și alb-negru, reprezintă catalogul complet al colecției de bijuterii romane a Muzeului Național de Arheologie din Sofia. Este vorba de 337 piese, în principal din aur și argint, provenind din tezaurele de la Bazaur (azi Jitnița, reg. Dobrici), Ceaușevo (azi Țenovo, reg. Ruse) și Nikolaevo (reg. Plevna), dintr-o serie de morminte romane (mai ales de la Ratiaria), din așezări, sanctuare sau descoperiri izolate. Tezaurele menționate cuprind și importante loturi de monede, încheiate cu emisiuni de la Hadrian, Gordian III și, respectiv, Filip Arabul. Catalogul propriu-zis, în care toate piesele sunt descrise în detaliu și ilustrate (p. 103–215), este precedat de un comentariu general privind podoabele romane din Moesia și Thracia (p. 11–19) și de analiza tipologică și cronologică a fiecărei categorii:

cerceii (74 piese, p. 23–33), torques (19 piese, p. 35–41), coliere cu lanțuri, perle, pandantive și medalioane (46 piese, p. 43–55), brățări (44 piese, p. 57–69), inele (108 piese, p. 71–85), podoabe de păr (p. 87–91). Tipologia este sintetizată grafic pe planșele de la p. 93–101. Lucrarea mai cuprinde o bogată listă bibliografică și un indice geografic. Este aproape inutil a mai sublinia interesul pe care îl prezintă această carte și pentru specialiștii care studiază podoabele romane de pe teritoriul României, atât din spațiul provincial, cât și din *barbaricum*. Ca un exemplu, între altele, sunt de amintit cerceii de aur de tip I 4D (nr. catalog 26–29), care ar putea reprezenta un nou argument pentru originea romană a cerceilor de argint filigranat din necropolele carpice. Piese similare erau deja cunoscute în unele necropole romane de pe teritoriul Serbiei.

M. B.